

РЕЦЕНЗИЯ
за дисертационния труд
на
Редан Абу Ахмад
на тема
ИНТЕГРИРАНЕТО НА АРАБСКИТЕ ЖЕНИ НА ПАЗАРА НА ТРУДА В
ИЗРАЕЛ

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.1. Социология антропология и науки за културата (Социология)

Научен ръководител:

Проф. дсн Валентина Миленкова

Изготвил: доц. дсн Албена Накова

Актуалност на дисертационния труд

Предложеният за защита дисертационен труд е посветен на темата за пазара на труда в Израел и мястото на арабските жени в него. В контекста на тази тема, която на пръв поглед предполага икономически подход и анализ, авторката е вплела още няколко важни и актуални за израелското общество теми като етническото, политическо, полово и социално неравенство, разделящо обществото. На основата на исторически и статистически данни, подкрепени от резултатите от проведените автори изследвания, тя показва дълбокото разделение в израелското общество, в което арабското малцинство е маргинализирано и изтласкано в периферията по отношение на образование, професионален престиж, заплащане, власт и финансов ресурс. В още по-голяма степен това важи за арабските жени, които, поради традиционните културни и социални норми на арабското общество, свързани с ролята на жената в семейството и обществото, се сблъскват с още по-сериозни бариери пред своята интеграция на пазара на труда. Допълнителен фактор са и културата и нормите на самото израелско общество, които в някаква степен също не насърчават участието на жените на пазара на труда. По този начин Редан Абу Ахмад успява да надскочи тясно икономическите рамки на анализирания в дисертационния труд тема, да представи нейната многостранност, да

навлезе в по-голяма дълбочина и конкретика на различните нейни аспекти и да реализира един действително многостранен и задълбочен анализ. Интересна и същевременно заслужаваща отбелязване специфика на подхода на авторката е, че анализирайки интеграцията на арабските жени на пазара на труда в Израел, тя разглежда процесите на интеграция през призмата на феминистките движения в Израел, като показва, че въпреки постигнатия напредък в това отношение през годините, разликата в заетостта между мъжете и жените все още е голяма и предразсъдъците по отношение на заетостта на жените продължават да съществуват, като успоредно с това показва и, че процентът на трудова активност на арабските жени все още е доста по-нисък в сравнение с този на еврейските жени. Всичко казано дотук определя изключителната актуалност и значимост на дисертационния труд от гледна точка на въпросите, които поставя и анализира, касаещи различни аспекти на половото, етническо, икономическо, политическо и социално неравенство и разделение в израелското общество. Към това мога само да добавя, че фактът, че в своите анализи Редан Абу Ахмад не остава само при изведените и установени от нея неравенства, но и предлага конкретни мерки и политики в посока на тяхното контролиране, редуциране и дори елиминирание, засилва още повече ценността на настоящия труд, като подчертава неговата не само теоретична, но и практико-приложна значимост.

Обща информация за дисертационния труд

Дисертационният труд на Редан Абу Ахмад на тема „Интегрирането на арабските жени на пазара на труда в Израел“ се състои се от увод, три глави, заключение, списък на литературата и приложения, съдържащи инструментариума на проведените количествени и качествени изследвания: въпросник за количествено изследване с арабски жени; въпросник за дълбочинно интервю с жени-предприемачи от арабски произход заедно с информация за социодемографските данни на участвалите в дълбочинните интервюта бизнесдами; сценарий за фокус групи. Дисертацията е в общ обем от 186 стандартни страници, от които 156 основен текст. Списъкът на литературата съдържа 145 публикации – 87 на английски език и 58 на иврит. Публикациите в тематичната област на дисертацията са 3, всичките на английски език.

Приложеният автореферат от 45 страници отговаря на съдържанието на дисертацията и на формалните изисквания за структурирането му. В него точно и ясно са представени структурата и съдържанието на дисертационния труд, изведени са

основните реализирани приноси и са представени публикациите по темата на докторантурата. Представените публикации по темата на дисертацията, общо 3, изцяло покриват минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ и чл. 24 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ за присъждане на научната и образователна степен „доктор“.

Оценка на дисертационния труд

Основният научен проблем, предмет на анализ в настоящия дисертационен труд, е заетостта на арабските жени в Израел като резултат от въздействието, от една страна, на притежаваното от тях образование, а от друга страна, от културните и социални норми, валидни за арабската общност в Израел и за израелското общество като цяло. Вследствие на това в дисертацията е разработен модел на трудова интеграция на арабските жени, който я представя като резултат от връзките и взаимодействията между различни сфери на обществото – икономика (трудов пазар), образование, култура (културни норми, ценности и роли), демография (състав на населението по етнос и пол), политика (провеждани политики на национално ниво) и др. По този начин Редан Абу Ахмад реализира един действително социологически подход към предмета на своето изследване, поставяйки в центъра на анализите си връзките и взаимодействията на изследвания феномен с основни обществени структури и така постигайки дълбочина и цялостност на анализите и изводите си. От друга страна, тази специфика на нейния изследователски подход води до това, че в своите анализи тя прилага, освен социологическия подход, който е основната матрица за анализ на интеграцията на арабските жени на пазара на труда в Израел, и подходите на редица други науки като: икономика, демография, история, политология и др. Тази мултидисциплинарност на изследването и, от друга страна, ясно заявеният и приложен социологически подход, оценявам като основно достойнство на анализирания дисертационен труд.

Структурата на дисертацията е класическа за дисертационен труд. В **Увода** е очертана актуалността и значимостта на изследвания проблем, конкретизиран е предмета на изследването, изведени са основната цел и задачите, които определят структурирането на дисертационния труд, представена е теоретичната рамка, от която се изхожда при анализите и са дефинирани основните хипотези. Подробно е обоснована спецификата на приложената методологията, основните методи, използвани за набиране на информация, както и общотеоретичната и практическа значимост на разработката.

Изложението е структурирано от съдържателна гледна точка в три глави, между които е налице логическа и теоретична последователност, приемственост и ясно очертани връзки, което е безспорно свидетелство за добро познаване от страна на автора на изследваната проблематика и реализирано високо ниво на професионална компетентност.

Първа глава е посветена на историческото развитие на феминисткото движение в световен мащаб и по-конкретно в Израел в контекста на насърчаването на активността на жените на пазара на труда. Тази глава е ценна с богатата информация, която предоставя за арабската общност в Израел, за статута на жените в арабската общност в Израел и изобщо за политическото положение на жените в Израел, за техните трудови и политически права според израелските закони. В тази глава е обоснована и приложената изследователска методология, като специално отбелязване заслужава комплексът от социологически методи, които Редан Абу Ахмад прилага и който включва количествени (непредставително изследване) и качествени методи (дълбочинни интервюта, фокус групи и наблюдение). Разнообразието от използвани методи свидетелства за постигнато високо ниво на овладяване на социологическата методология и високо ниво на професионализъм при приложението на отделните методи. Като специално достойнство на работата следва да се отбележи и ясното формулиране на основните принципи на изследователската етика, спазвани при теренната работа, в съответствие с най-новите изисквания и правила при провеждане на емпирична изследователска работа.

Втората глава има за фокус конкретно състоянието и нивото на интеграция на арабските жени на пазара на труда в Израел. Тази глава предоставя богат набор от данни за образованието и заетостта на арабските жени, за тяхното участие в политическия живот в Израел. На базата на анализ на статистически данни и информация са типологизирани и основните пречки пред интеграцията на арабските жени на пазара на труда, които авторката обобщава като: политиката на израелското правителство, която изключва арабските общности от всякакво значително разпределение на ресурси; религиозната принадлежност; социалните норми в обществото и отношенията между половете; ниските нива на заплащане, които са значително по-ниски от тези на други демографски групи. Специално внимание в тази глава е отделено на женското предприемачество като начин за повишаване на участието на жените на пазара на труда. Изведени са и основните трудности, с които се сблъскват арабските жени при опитите си за започване на самостоятелен бизнес: липсата на финансиране; липсата на

подходящо образование; трудности със съвместяването на домашните и служебните задължения и др. В тази глава, използвайки данни от проведеното от нея количествено изследване, както и данни от Израелското централно статистическо бюро, Редан Абу Ахмад конструира кривата на участието на пазара на труда в течение на живота, която очертава като притежаваща гърбовиден характер и извежда разликите във вероятността за участие на пазара на труда между арабските жени и еврейките, което е също важен принос на дисертационния труд.

Третата глава е фокусирана върху резултатите от собствените емпирични изследвания на Редан Абу Ахмад. В този случай за извеждане на своите основни заключения авторката използва съпоставката на данните, събрани чрез различните приложени социологически методи. Основните изводи, до които тя достига са, че интеграцията на израелските арабски жени на пазара на труда е благоприятна за тяхното положение и статус в обществото и семейството в много отношения: на първо място, те могат да подпомогнат семейството в икономическо отношение; на второ място, наличието на работа дава на жената икономическа независимост и равнопоставеност със съпруга при вземането на решения в семейството; на трето място, заетостта създава усещане за самореализация, удовлетворение и напредък; и на четвърто място, работещите жени се възприемат и оценяват от обществото като влиятелни личности, носители на промени в обществото. С други думи, интеграцията на жените на пазара на труда е благоприятна както в личностен, така и в обществен план. В същото време обаче резултатите от нейните изследвания регистрират наличието реално на дискриминация, сегрегация и дори експлоатация на арабските жени на пазара на труда, които се проявяват в ниското ниво на заплащане, което арабските жени получават, във видовете работа, които им се предлагат и във възможностите им за израстване.

Един от най-съществените изводи, до които Редан Абу Ахмад достига, обобщавайки резултатите от своите изследвания е, че различията в **образованието** на еврейските и арабските жени са основната причина за ниския процент на участие на арабските жени на пазара на труда в Израел. В тази връзка образованието се утвърждава от нея като ключовият фактор, който легитимира и подпомага процеса на интеграция на арабските жени на пазара на труда в Израел. А правителствените политики се разглеждат като основното средство, което прави възможно насочването на мотивацията и усилията на арабските жени към образование и интеграция на пазара на труда. По този повод като много важен аспект в правителствените политики Редан Абу Ахмад извежда

акцента върху строителството на детски градини като най-уместното решение, позволяващо удовлетворителното съчетаване на семейните със служебните задължения на жените.

Основните изводи от дисертацията са развити в **заключението**, където авторката се е постарала на обобщи емпиричните и теоретични изводи от проучването си.

Научни приноси и значимост на разработката

Въпреки, че дотук вече посочих основните достойнства на дисертационния труд, все пак ще открия още веднъж най-важните по мое мнение приноси моменти в него, като преди това ще кажа, че приемам напълно и формулираните от Редан Абу Ахмад приноси.

На първо място, бих посочила приложеният от нея интердисциплинарен подход, съчетаващ предимствата на различни науки, който позволява проникване в дълбочина в сложната и многостранна природа на интеграцията на пазара на труда на арабските жени в Израел и извеждане на нейните многовалентни отношения и зависимости с множество други сфери на обществения живот.

На второ място, бих откритола комплексът от методи, който тя прилага при изследване на интеграцията на арабските жени на пазара на труда, включващ съвкупност от различни количествени и качествени изследователски методи (дълбочинни интервюта, фокус групови дискусии и наблюдение), вторичен анализ на статистически данни и данни от други проведени изследвания, които позволяват проникване в дълбочина на изследваното явление, постигане на многостранен и цялостен обхват и анализ и предпазват от субективизъм при тълкуване на резултатите.

На трето място, бих отбелязала формулирането на собствена концепция за факторите, от които зависи интеграцията на арабските жени на пазара на труда, сред които като водещ фактор се очертава образованието, което действа паралелно с влиянието на културата, традициите, семейството, както и на действащото национално законодателство и провежданите държавни политики на макро ниво.

На четвърто място, като важен принос на дисертационния труд следва да бъдат отбелязани и предложените конкретни политически мерки и мерки на пазара на труда, насочени към подобряване на трудовата интеграция на арабските жени в Израел, т.е. практико-приложната значимост на разработения дисертационен труд.

Не бих могла да не отбележа и **изключителното богатство от теренни материали и данни**, генерирани в процеса на работа върху дисертационния труд, въз основа на проведени собствени авторови изследвания, които представляват съществен принос към цялостното знание за арабските общности и по-конкретно жените от тези общности, техният статус в израелското общество и мястото им на пазара на труда. Подобна генерализирана информация е важен източник на знания както в израелски, така и в български, и в световен контекст.

Заклучение

Дисертационният труд на Редан Абу Ахмад вкарва в научно обръщение огромно количество нов както теоретичен, така и теренен емпиричен материал относно интеграцията на арабските жени на пазара на труда в Израел. Той показва отговорната изследователска работа и усилията на кандидатката и нейния висок потенциал за научна работа. Представеното изследване е доказателство, че в рамките на обучението си тя е усвоила методите за работа с научна литература и различни по тип източници, развила и усъвършенствала е своите изследователски умения. Дисертационният труд на Редан Абу Ахмад на тема „Интегрирането на арабските жени на пазара на труда в Израел“ е самостоятелно изследване с високи научни качества, които надвишават поставените от закона изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Всичко казано до тук ми дава основание да изразя своето категорично убеждение, че предложеният за защита дисертационен труд „Интегрирането на арабските жени на пазара на труда в Израел“ с автор Редан Абу Ахмад **отговаря на всички изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“** по докторска програма „Социология“ в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, поради което ще гласувам тази научно-образователна степен да ѝ бъде присъдена.

София, 26 януари 2025 г.

доц. дсн Албена Накова

REVIEW

by Assoc. Prof. DSc. Albena Nakova

for the dissertation thesis

of

Redan Abu Ahmad

on the topic

“THE INTEGRATION OF ARAB WOMEN IN THE LABOR MARKET IN THE STATE OF ISRAEL”

for acquiring the educational and scientific degree "Doctor" in the professional field

3.1. Sociology Anthropology and Cultural Sciences (Sociology)

Supervisor:

Prof. DSc. Valentina Milenkova

Relevance of the thesis

This dissertation focuses on the topic of the labor market in Israel and the place of Arab women in it. In the context of this topic, which at first glance implies an economic approach and analysis, the author has woven in several other important and relevant themes for Israel's society, such as the ethnic, political, gender and social inequalities dividing society. Based on historical and statistical data supported by the results of the author's research, she illustrates the deep inequalities in Israel's society in which the Arab minority is marginalized and pushed to the periphery in terms of education, professional prestige, wages, political power and financial resources. This is even more true for Arab women who, due to traditional cultural and social norms of Arab society related to the role of women in the family and society, face even more serious barriers to their integration into the labour market. An additional factor is the culture and norms of Israel's society itself, which to some extent also does not encourage women's participation in the labour market. In this way, Redan Abu Ahmad manages to go beyond the narrow economic framework of the topic analysed in the thesis, to present its multifaceted nature, to go into greater depth and specificity of its various aspects and to realise a truly multifaceted and in-depth analysis. An interesting and at the same time noteworthy specificity of the author's approach is that, in analyzing the integration of Arab women into the Israel's labor market, she examines the processes of integration through the perspective of the feminist movements in Israel, showing that despite the progress made in this regard over the years, the

employment gap between men and women is still large and prejudices regarding women's employment persist, while in parallel, showing that the labour force participation rate of Arab women is still much lower than that of Jewish women. All that has been said so far determines the exceptional relevance and significance of the dissertation in terms of the questions it raises and analyzes concerning various aspects of gender, ethnic, economic, political and social inequality in Israel's society. To this I can only add that the fact that in her analyses Redan Abu Ahmad does not only stay with the inequalities she has identified, but also proposes concrete measures and policies in the direction of controlling, reducing and even eliminating them, further strengthens the value of the present work, underlining its not only theoretical, but also practical and applied relevance.

General information about the dissertation

Redan Abu Ahmad's dissertation on "The integration of Arab women in the labor market in the state of Israel" consists of an introduction, three chapters, a conclusion, a list of references, and appendices containing the instruments of the quantitative and qualitative research conducted: a quantitative research questionnaire with Arab women; an in-depth interview questionnaire with Arab women entrepreneurs along with information on the sociodemographic data of the businesswomen who participated in the in-depth interviews; and a focus group scenario. The dissertation is a total of 186 standard pages, of which 156 are main text. The reference list contains 145 publications - 87 in English and 58 in Hebrew. The publications in the subject field of the thesis are 3, all in English.

The Abstract consists of 45 pages and meets the content of the thesis and the formal requirements for its structuring. It accurately and clearly presents the structure and content of the dissertation, outlines the main contributions made and presents the publications on the topic of the PhD. The publications on the topic of the dissertation, 3 in total, fully meet the minimum national requirements under Article 2b, paragraphs 2 and 3 of the Law for the Development of Academic Staff of the Republic of Bulgaria and Article 24 of the Regulations for its implementation for the award of the scientific and educational degree "Doctor".

Evaluation of the dissertation

The main research problem analyzed in this dissertation is the employment of Arab women in Israel as a result of the impact, on the one hand of the education they possess and, on the other hand of the cultural and social norms that are valid for the Arab community in

Israel and for Israel's society as a whole. Consequently, the dissertation develops a model of Arab women's labour integration that presents it as a result of the relations and interactions between different spheres of society - economy (labour market), education, culture (cultural norms, values and roles), demography (population composition by ethnicity and gender), politics (policies implemented at the national level), etc. In this way, Redan Abu Ahmad realized a truly sociological approach to the subject of the study, placing at the center of her analyses the relationships and interactions of the phenomenon under study with basic societal structures and thus achieving depth and comprehensiveness in the analyses and conclusions. This specificity of the research approach leads Redan Abu Ahmad to apply in her analyses, in addition to the sociological approach, which is the main matrix for analyzing the integration of Arab women in the labor market in Israel, the approaches of several other sciences such as: economics, demography, history, political science, etc. This multidisciplinary of the research and, on the other hand, the clearly stated and applied sociological approach I assess as the main merit of the analyzed dissertation.

The structure of the dissertation is classic for a doctoral thesis. The **Introduction** outlines the relevance and significance of the research problem, specifies the subject of the study, outlines the main goal and objectives that determine the structuring of the dissertation, presents the theoretical framework on which the analyses are based and defines the main hypotheses. The specificity of the applied methodology, the main methods used for data collection, as well as the general theoretical and practical significance of the development are explained in detail. The text is structured in terms of content in three chapters, between which there is a logical and theoretical consistency, continuity and clearly outlined links, which is undeniable evidence of the author's good knowledge of the issues and a high level of professional competence.

Chapter One is devoted to the historical development of the feminist movement worldwide and in Israel in particular in the context of encouraging women's participation in the labour market. This chapter is valuable for the wealth of information it provides about the Arab community in Israel, the status of women in the Arab community in Israel, and the political status of women in Israel in general, their labor and political rights under Israel's law. This chapter also justifies the research methodology applied, with special mention of the complex of sociological methods applied by Redan Abu Ahmad, which includes quantitative (non-representative research) and qualitative methods (in-depth interviews, focus groups and observation). The variety of methods used is an evidence of a high level of competence in

sociological methodology and a high level of professionalism in the application of the different methods. As a special strength of the work should be noted the clear articulation of the basic principles of research ethics observed in fieldwork, in accordance with the latest requirements and rules in conducting empirical research work.

The Chapter Two focuses specifically on the status and level of integration of Arab women in the Israel's labour market. This chapter provides a wide range of data on the education and employment of Arab women and their involvement in political activities in Israel. Based on an analysis of statistical data and information, the main obstacles to Arab women's integration into the labor market are typified, which the author summarizes as: the government's policies that exclude Arab communities from any significant allocation of resources; religious affiliation; social norms and gender relations in Israel's society; and low wage levels, which are significantly lower than those of other demographic groups. This chapter pays special attention to women's entrepreneurship as a way to increase women's labour market involvement. The main difficulties that Arab women face when trying to start their own business are also highlighted: lack of financing; lack of proper education; difficulties in balancing work and home responsibilities, etc. In this chapter, using data from the quantitative survey she conducted and statistics from the Israel Central Bureau of Statistics, Redan Abu Ahmad constructs a life course labour force participation trajectory, and derives differences in the probability of labour market participation between Arab women and Jewish women, which is also an important contribution of the thesis.

The Chapter Three focuses on the results of Redan Abu Ahmad's own empirical surveys. In this case, the author uses the comparison of the data collected through the different applied sociological methods to derive her main conclusions.

The main conclusions she comes to are that Arab women's integration into the labor market in Israel is beneficial to their position and status in society and the family in many ways: first, they can support the family economically; second, having a job gives the woman economic independence and equality with her husband in family decision-making; third, employment creates a sense of self-fulfillment, satisfaction, and advancement; and fourth, working women are perceived by society as influential individuals, agents of change in society. In other words, the integration of women into the labour market is beneficial both personally and socially. At the same time, however, the results of her research second the real existence of discrimination, segregation and even exploitation of Arab women in the labour market,

which are manifested in the low level of wages that Arab women receive, in the types of jobs they are offered and in their opportunities for promotion in careers.

One of the most significant conclusions that Redan Abu Ahmad reaches in summarizing the results of her research is that differences in the **education** of Jewish and Arab women are the main reason for the low participation rate of Arab women in the labor market in Israel. In this regard, education is affirmed by her as the key factor that legitimizes and supports the process of integration of Arab women into the labor market in Israel. And government policies are seen as the main tool that makes it possible to channelize Arab women's motivation and efforts towards education and labour market integration. On this occasion, Redan Abu Ahmad highlights the construction of kindergartens as a very important aspect of government policies, as the most appropriate solution to allow women to satisfactorily combine family and work responsibilities.

The main conclusions of the dissertation are developed in the **Conclusion**, where the author has tried to summarize the empirical and theoretical findings of her study.

Scientific contributions and significance of the work

Although I have already pointed out the main contributions of the thesis so far, I will nevertheless once again highlight what I consider to be its most important strengths, and before that I will say that I fully accept the contributions formulated by Redan Abu Ahmad.

Firstly, I would point to her interdisciplinary approach, combining the strengths of different sciences, which allows for an in-depth insight into the complex and multifaceted nature of Arab women's labour market integration in Israel and the derivation of its multivalent relations and dependencies with many other spheres of social life.

Secondly, I would highlight the complex of methods she applied to the study of Arab women's integration into the labour market, including a mix of different quantitative and qualitative research methods (in-depth interviews, focus group discussions and observation), secondary analysis of statistical data and data from other studies conducted, which allow for an in-depth penetration of the phenomenon under study, achieving a multifaceted and comprehensive scope and analysis, and preventing subjectivism in the interpretation of the results.

Thirdly, I would note the formulation of her own conception of the factors on which the integration of Arab women into the labour market depends, among which education emerges as a leading factor, which acts in parallel with the influence of culture,

tradition, family, as well as the national legislation in force and the government policies implemented at the macro level.

Fourthly, as an important contribution of the dissertation should be noted also the proposed concrete policy and labor market measures aimed at improving the labor integration of Arab women in Israel, i.e. the practical-applied relevance of the developed dissertation.

I could not omit to mention the **extraordinary wealth of field materials and data** generated in course of work on the dissertation, based on the author's own research, which constitute a significant contribution to the overall knowledge about Arab communities and, more specifically, women from these communities, their status in Israel and their place in the national labour market. Such generalized information is a valuable source of knowledge for Israel, Bulgaria, and in the global context.

Conclusion

Redan Abu Ahmad's dissertation brings into scholarly circulation an enormous amount of new material, both theoretical and empirical, concerning the integration of Arab women into the labor market in Israel. The dissertation shows the responsible research work and efforts of the candidate and her high potential for academic work. The presented research is a proof that during her studies Redan Abu Ahmad has mastered the methods of working with scientific literature and different types of sources, and has developed and improved her research skills. Redan Abu Ahmad's dissertation on "The integration of Arab women in the labor market in the state of Israel" is a study of high scholarly quality that exceeds the requirements set by law for for acquiring the educational and scientific degree "Doctor".

All that has been said so far gives me a reason to express my firm conviction that the proposed dissertation "The integration of Arab women in the labor market in the state of Israel" by Redan Abu Ahmad meets all the requirements for the award of the educational and scientific degree "Doctor" in the doctoral program "Sociology" in the professional field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Studies, and I will therefore vote to award her with this degree.

Sofia, 26 January 2025

Assoc. Prof. DSc. Albena Nakova